

od kojega bi prema načelima komunizma svakome pripao njegov dio. Sve to nas ovdje ne zanima izravno, već nam dostaje upozoriti na to, da gospodarski odnošaj rada i zaslužbe ima svoju odlučnu važnost za ćudoredni život, kojega posljednji cilj jest biti čovjekom i živjeti ljudski. Hoće li se do toga doći ograničenjem t. zv. viška vrijednosti (Mehrwert) putem progresivnoga poreza, poreza na baštine, pribavljanjem državnoga posjeda, kojim se omogućuje i državi aktivno utjecati na gospodarski tečaj i aktivno raditi na polju socijalno-biologijske reforme — ili će se to postići potpunom promjenom napose zemljišnoga posjeda, podržavljenjem produktivnih sredstava, sve to takodjer nije neposredno važno za nas ovdje, — uz jedan dakako uvjet. Ako se naime svim tim reformama ne dokida svako privatno vlasništvo. Važnost privatnoga vlasništva za ćudoredni život istaknuli su mnogi mislioci čas više čas manje, najodlučnije, rekao bih, Fichte, koji drži, da je nerazdruživo vezana s njim svaka, pa i gradjanska sloboda. Od opravdanih razloga, koji govore za pridržanje njegovo spomenuti nam je samo dva tri. Teško će biti poreći, da svaki ima pravo na plod svoga rada, a ni vlasništvo nije, kako Proudhon kaže, kradja, (la propriété e'est le vol) i ako mnogi dolaze do nj, kao da su ga ukrali. Gdje je ono plod rada, tamo se ne da otudjiti, jer je u njem sadržan jedan život, sve njegove muke i borbe, naprezanja i pregaranja. Jednako se ne da poreći, da vlasništvo utječe na ćudoredno djelovanje s jedne strane, što podaje čovjeku izvanjsku samostalnost i neovisnost, s druge strane što ga potiče na uzdržanje njegovo.